

Monumentnummer*: 532317

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 29 juli 2016
Kadaster deel/nr 82817/136

Woonplaats* Groenekan
Gemeente* De Bilt
Provincie* Utrecht

Locatiennaam De Bilt, Fort Ruigenhoek
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* Maartensdijk
Sectie* N
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 2327

Omschrijving**

Cluster 31. Drie betonnen observatieposten met toegangssluis.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

DRIE BETONNEN OBSERVATIEPOSTEN MET TOEGANGSSLUIS op Fort Ruigenhoek, als in de periode 1914-1918 aan een met aardwerken versterkt, laat-19de-eeuws fort toegevoegde onderdelen. Een van de belangrijke functies bij militaire operaties of werken was die van het waarnemen van eventuele (vijandelijke) bewegingen of acties. Hiertoe werden van oudsher uitkijkposten ingericht, waarbij een hoge positie, al dan niet verdekt of gedekt, favoriet was. Natuurlijke hoogten, allerlei torens, luchtballonnen en vliegtuigen zijn veelvuldig als zodanig gebruikt. Gedekte waarnemingsposten zijn in verschillende vormen toegepast, waarbij aarde en hout en uiteindelijk ijzer, steen en (gewapend) beton het meest betrouwbaar waren. Dit laatste materiaal is onder meer toegepast op Fort Ruigenhoek en op het Fort bij Asperen, waar tijdens de Eerste Wereldoorlog met dit toen nog nieuwe materiaal is geëxperimenteerd. Gewapend beton is later op grote schaal toegepast en vaak ook als geïntegreerd onderdeel in de werken opgenomen. Twee betonnen observatieposten op Fort Ruigenhoek bevinden zich respectievelijk nabij de saillant van het noordwestelijke bastion en de saillant van het noordoostelijke bastion beide dus aan de Biltse zijde van het fort. Het derde exemplaar bevindt zich in de (noord)oostelijke flank

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

van het fort, bij de overgang van de courtine naar het noordoostelijk bastion; dit is de Groenekanse zijde. Het dak van twee toegangssluisen tot de observatieposten is beschadigd. De waarnemingsposten werden beschouwd als granaatvrije ruimten. Dit type observatieposten is relatief zeldzaam.

Omschrijving

DRIE BETONNEN OBSERVATIEPOSTEN MET TOEGANGSSLUIS op Fort Ruigenhoek, daterend uit de periode 1914-1918. Eén ervan is gelegen op het noordwestelijke bastion, een tweede op het noordoostelijke bastion en het derde exemplaar in de (noord)oostelijke flank. De koepels hebben een monolietconstructie van gewapend beton met een middellijn van ongeveer 1 m en een dakplaat van ca. 0.25 m dikte. Door dit dak kon een periscoop gestoken worden. Enkele meters lange, los toegevoegde toegangssluisen van relatief dunwandig, gewapend beton, leiden naar het inwendige van de koepels, waarin nog resten van functionele onderdelen aanwezig (kunnen) zijn. De rechthoekig uitgevoerde sluis is bij de noordwestelijke observatiepost nog intact.

Waardering

De DRIE BETONNEN OBSERVATIEPOSTEN MET TOEGANGSSLUIS op Fort Ruigenhoek zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden, als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking (20ste eeuw).

Het betreft hier zeldzame voorbeelden van identieke gewapend betonnen observatieposten uit het tweede decennium van de 20ste eeuw, die tevens als betonexperimenten hebben gediend.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* De onderdelen zijn zeer zeldzaam omdat ze schaarse overgebleven voorbeelden zijn van militaire betonexperimenten voor seriematige fabricage van dit type weermiddelen.

* De onderdelen zijn tamelijk gaaf bewaard, terwijl ze zich door situering en functie goed laten herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Waarnemingspost (B)

Functie